

Handläggare
Elin Sundberg
Telefon: 08-50835884**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 22 april 2025

Yttrande över remiss av promemorian - Avveckling av studiestartsstödet

Remiss från Kommunstyrelsen, KS 2025/539

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat Regeringskansliets promemoria *Avveckling av studiestartsstödet* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande. I promemorian föreslås att lagen (2017:527) om studiestartsstöd upphävs den 1 januari 2026.

Arbetsmarknadsförvaltningen avstyrker förslaget om avveckling av studiestartsstödet. En avveckling av stödet skulle ge negativa konsekvenser för kortutbildades möjligheter att studera och för stadens möjligheter att motivera arbetslösa till studier. Regeringen bör istället utreda möjligheterna att förändra utformningen av stödet så att det fortsatt stärker arbetslösas möjligheter till etablering på arbetsmarknaden genom studier.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat promemorian *Avveckling av studiestartsstödet* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande. Bakgrunden till promemorian är att regeringen aviserade i sin budgetproposition för 2025 att studiestartsstödet bör fasas ut under året, och helt avvecklas 2026. Studiestartsstödet bedöms i alltför stor utsträckning gå till fel målgrupp.

Ärendet

I Regeringskansliets promemoria *Avveckling av studiestartsstödet* föreslås att studiestartsstödet avvecklas genom att lagen (2017:527) om studiestartsstöd upphävs den 1 januari 2026.

Kort om studiestartsstödet

Studiestartsstödet infördes 2017. Stödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer som har tidigare kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetslösa kan därför få studiestartsstöd under en kortare tid för att studera på komvux eller folkhögskola på grundläggande eller gymnasial nivå. Personen ska vara mellan 25 och 60 år gammal och vara inskriven som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen för att ha rätt till studiestartsstöd. Personen ska heller inte ha mottagit studiestöd de senaste tre åren. Hemkommunen bedömer i övrigt vilka som tillhör målgruppen för studiestartsstödet, och ska uppmana dem som kan komma i fråga att ansöka om stödet.¹

Stödet består endast av bidrag och inte av lån. Vid heltidsstudier får den studerande år 2025 stöd med drygt 12 000 kronor per studiemånad (4,75 procent av ett prisbasbelopp). Den som har barn kan även beviljas tilläggsbidrag för varje barn.

Regeringens förslag

När studiestartsstödet infördes konstaterade regeringen att en person som har en gymnasieexamen endast i undantagsfall bör kunna komma i fråga för stödet. Stöd bör heller inte kunna lämnas till en person som har en utbildning på eftergymnasial nivå.² Ett stort antal personer med gymnasieexamen har trots detta mottagit stödet, enligt en granskning från Riksrevisionen.³ Stödet har också i många fall beviljats för dem som har eftergymnasial utbildning.

Eftersom studiestartsstödet i stor utsträckning går till fel målgrupp föreslår regeringen en avveckling av stödet. Regeringen lyfter att det är viktigt för tilliten till välfärdssystemet att det görs korrekta utbetalningar. Stöd ska endast betalas ut till dem som har rätt till det. Regeringen menar också att det finns goda möjligheter till studiefinansiering för målgruppen inom ramen för det ordinarie studiemedelssystemet. Det finns även möjligheter att studera på grundläggande och gymnasial nivå när man deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska program hos Arbetsförmedlingen. Då kan man studera med aktivitetsstöd eller etableringsersättning.

Ytterligare ett argument för att avveckling är att arbetssökande med kort utbildning inte har likvärdiga möjligheter att studera med studiestartsstöd. Det är frivilligt för en kommun att ansluta sig till

¹ Lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

² Prop. 2016/17:158 s.35 och 36.

³ RiR 2024:3.

studiestartsstödet. De anslutna kommunerna använder också olika stor del av sin tilldelade budget för stödet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben för strategi och samordning vid arbetsmarknadsförvaltningen. Vuxenutbildning Stockholm, Jobbtorg Stockholm och socialförvaltningen har deltagit i ärendets beredning.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen avstyrker förslaget om avveckling av studiestartsstödet. En avveckling av stödet skulle ge negativa konsekvenser för kortutbildades möjligheter att studera och för kommunens möjligheter att motivera arbetslösa till studier. Förvaltningen bedömer att det finns ett värde i att fortsatt kunna stödja kortutbildade arbetslösa med hjälp av studiestartsstödet. Det är en viktig väg mot etablering på arbetsmarknaden och självförsörjning.

Studiestartsstödet är viktigt för att motivera till studier

Studiestartsstödet utgör ett viktigt verktyg i Stockholms stads arbete för att personer som står långt från arbetsmarknaden ska komma i studier, och på sikt få ett arbete för att klara sin egen försörjning. Kommunen har också ansvar för att nå, informera och motivera vuxna till studier som saknar utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå.⁴ Många studie- och yrkesvägledare, såväl som andra medarbetare inom och utanför staden, är positiva till att studiestartsstödet möjliggör studier med en minskad ekonomisk risk eftersom det innebär att inte behöva ta lån. Det kan bidra till att många med kort utbildningsbakgrund vågar ta steget att påbörja studier. Det ökar också möjligheterna till fortsatta studier inom ramen för ordinarie studiemedelssystem.

Behovet av utbildning är stort hos arbetslösa med kort utbildningsbakgrund

Möjligheten till utbildning är avgörande för enskildas utveckling, självbestämmande och möjligheter till arbete. Det är också centralt för att arbetsmarknaden ska fungera väl och många arbetslösa saknar idag den kompetens som motsvarar behoven på arbetsmarknaden. För dessa personer måste det finnas möjligheter till omskolning eller vidareutbildning. Antalet kortutbildade arbetslösa som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har ökat. Under det sista kvartalet 2024 saknade 23 400 av de inskrivna arbetslösa i Stockholms län en fullständig gymnasieutbildning eller motsvarande.⁵

⁴ 20 kap. 10 och 17 §§ skollagen (2010:800).

⁵ Arbetsförmedlingen, *Arbetsmarknadsläget i Sverige kvartal 4 2024*.

Studiestartsstödet i Stockholms stad

Arbetsmarknadsförvaltningen har i en utredning 2023⁶ kartlagt stadens arbete med studiestartsstödet och undersökt hur det bidrar till att arbetslösa stockholmare med kort utbildning börjar studera. Studiostartsstödet ser ut att bidra till fortsatta studier med ordinarie studiemedel i och med att cirka sex av tio stockholmare som erhållit studiestartsstöd sedan fortsatt studera med ordinarie studiemedel. Så har det även sett ut på nationell nivå, enligt en rapport av CSN.⁷ Det sker även en viss förflyttning mot en mer etablerad ställning på arbetsmarknaden efter stockholmarnas studier med studiestartsstöd, jämfört med året innan studierna, enligt statistik från SCB.⁸

Vad gäller målgrupp har Stockholms stad till viss del skärpt de lokala riktlinjerna⁹ för att dessa ska överstämma bättre med lagstiftningens intentioner. Andelen som studerar med studiestartsstöd som sedan tidigare har en fullständig gymnasieexamen har därför sjunkit de senaste åren. Under 2024 var det endast 12 procent av de stockholmare som beviljades studiestartsstöd som hade en gymnasieexamen vid tidpunkten för ansökan om stödet. Det visar att det är möjligt att genom tydliga riktlinjer säkerställa att stödet når rätt målgrupp.

Andra möjliga sätt att finansiera studier

Precis som framhålls i promemorian är det svenska studiestödet mycket förmånligt utformat. Trots det kan det finnas en oro för att ta studielån hos många med kort utbildningsbakgrund. Det kan bero på att man har en social eller kulturell bakgrund där det är ovanligt att skuldsätta sig för studier. Det kan även bero på en osäkerhet kring den egna förmågan att klara studier eller tidigare skolmisslyckanden.

I promemorian lyfts särskilt möjligheten för målgruppen för studiestartsstödet att få den högre nivån på bidragsdelen inom det ordinarie studiemedlet. Samtidigt minskar regeringen anslaget för den högre bidragsdelen under perioden 2025 till 2027.¹⁰ Att både avveckla studiestartsstödet och att minska den högre bidragsnivån drabbar de kortutbildade som allra mest behöver stöd för att kunna och våga studera.

⁶ Arbetsmarknadsförvaltningen, *Fler till studier med hjälp av studiestartsstöd – så arbetar Stockholms stad och så går för de studerande*, 2023.

⁷ CSN, *Studiostödet 2023 – en uppföljning av studiestödets utveckling och effekter*.

⁸ Arbetsmarknadsförvaltningen, *Fler till studier med hjälp av studiestartsstöd – så arbetar Stockholms stad och så går för de studerande*, 2023.

⁹ *Riktlinjer för det rekryterande arbetet med hjälp av studiestartsstöd i Stockholms stad*, AMF 2022/441.

¹⁰ Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:Ubu2.

En avveckling av studiestartsstödet kan också innebära en ökad skuldsättning för målgruppen, enligt promemorians bedömning av konsekvenser för enskilda personer. Arbetsmarknadsförvaltningen delar denna bedömning. Det visar på vilka negativa konsekvenser en avveckling av studiestartsstödet kan få för den som redan har en utsatt ekonomisk situation som arbetslös.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill även lyfta att den som saknar gymnasieutbildning kan behöva en lång studieperiod med många kurser för att på sikt etablera sig på arbetsmarknaden. Då finns det fördelar med att, som idag, kunna börja studera med studiestartsstöd, för att sedan fortsätta med annan studiefinansiering. Den möjligheten tas bort med en avveckling av stödet.

Konsekvenser för de med utländsk gymnasieexamen

Att avveckla studiestartsstödet kan ha särskilt negativa konsekvenser för de arbetslösa som är utrikesfödda, vilket inte tas hänsyn till i promemorian. Utrikesfödda arbetslösa som har en utländsk gymnasieexamen har jämförelsevis sämre förutsättningar att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden än andra grupper. Det finns därför i många fall goda skäl att bevilja personer i denna grupp studiestartsstöd.

Personer med en utländsk gymnasieexamen kan i vissa fall inte heller validera sin utbildning. Många saknar sina betygsdokument, som exempelvis kan ha förstörts på grund av krig. Andra kanske har ett utländskt examensbevis, men saknar ämnesförteckningen. Det försvårar, och ibland till och med omöjliggör, en bedömning av utländsk utbildning hos Universitets- och högskolerådet, UHR.

Även de som har en bedömd utländsk utbildning genom UHR har på flera sätt en längre väg till etablering på arbetsmarknaden, jämfört med dem med svensk gymnasieutbildning. De kan behöva läsa svenska och engelska (ibland även andra ämnen) för att kunna konkurrera på arbetsmarknaden. Personer med utländsk gymnasieexamen behöver också först läsa in grundläggande svenska som andraspråk för att kunna studera på komvux, och ännu fler kurser för att studera på högre nivå.

I samtliga dessa fall är studiestartsstödet ett viktigt stöd och verktyg för att minska arbetslöshet och utanförskap.

Konsekvenser för barn

Arbetsmarknadsförvaltningen delar inte promemorians bedömning att förslaget inte skulle ha några konsekvenser för barns situation. Många av de som är arbetslösa och får studiestartsstöd har barn. Studiestartsstöd som ofta följs av fortsatta studier är en viktig väg

mot egen försörjning. Att föräldrar blir självförsörjande och att hushållets ekonomiska situation då förbättras bedömer förvaltningen vara centralt även ur ett barnrättsperspektiv. Föräldrars arbetslöshet bidrar till hushållets ekonomiska utsatthet och begränsar barns möjligheter till utveckling och trygghet. Det kan ha en negativ inverkan på barns hälsa, skolgång och fritid. Till detta tillkommer att hushållets skuldsättning kan öka, vilket ytterligare förvärrar den ekonomiska utsattheten.

Det finns skäl att se över befintligt studiestartsstöd

Sammantaget ser arbetsmarknadsförvaltningen stora fördelar med studiestartsstödet. Det är ett viktigt verktyg i arbetet med att hjälpa personer som står långt från arbetsmarknaden att på sikt kunna komma ut i arbete och egen försörjning. Samtidigt kan det finnas behov av att se över studiestartsstödet utformning. Istället för att avveckla stödet bör regeringen därför utreda möjligheterna att förändra utformningen av stödet. Det skulle till exempel kunna göras genom tydligare styrning i form av ett nationellt ansökningsförfarande, nationella riktlinjer eller tydligare krav på uppföljning vid fortsatta lokala riktlinjer. På så sätt skapas mer likvärdiga möjligheter för arbetslösa med kort utbildningsbakgrund att studera med studiestartstöd, oavsett hemkommun. Kommunen har samtidigt kvar ett viktigt verktyg för att motivera till studier.

Karina Uddén
Arbetsmarknadsdirektör
Arbetsmarknadsförvaltningen

Amanda Broman
Avdelningschef
Staben för strategi och
samordning
Arbetsmarknadsförvaltningen

Bilaga

1. Remiss – Promemorian Avveckling av studiestartsstödet.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karina Uddén, Arbetsmarknadsdirektör	2025-04-09
Amanda Broman, Avdelningschef	2025-04-09